
IZ PERSONALNOG ARHIVA MDC-a: TULLIO VORANO

JOZEFINA DAUTBEGOVIĆ □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

---

IM 38 (1-2) 2007.
IZ DOKUMENTACIJSKIH FONDOVA MDC-a
FROM MDC'S DOCUMENTATION HOLDINGS

sl. 1. Djeca iz Ulice Giuseppine Martinuzzi 7.
Tullio Vorano stoji u drugom redu, desno, do
njega je polubrat Aurelio Jadreško.
Snimio: agronom Franjo Bonifačić, čiji sin
Ivica sjedi u sredini skupine, Labin, 25.
svibnja 1960.

Čovjek kojemu nikad nisu odgovorili

S Tullijem Voranom sam, prije nego što sam ga osobno upoznala, surađivala još davne 1997./1998., kada mi je za potrebe našeg časopisa *Informatica museologica* preveo jedan tekst s talijanskog jezika, a prvi smo se put sreli 2003. godine, kada sam došla u Labin na zatvaranje Mediteranskoga kiparskog simpozija i tom prilikom posjetila Narodni muzej u Labinu. Između 2003. i 2007. Tullio Vorano je nekoliko puta dolazio u MDC na tribine, predavanja i seminare koje smo organizirali, a s kolegama iz općine Labin došao je i na MDC-ovu tribinu *Otvorena srijeda* predstaviti projekt kulturnog razvoja Labina pod nazivom *Labin Art Republica*. Prigodom jednog od njegovih posjeta MDC-u objasnila sam mu projekt *Personalnog arhiva MDC-a* i pitala ga bi li pristao na intervju, na što je potvrdno odgovorio, ali me zamolio da razgovor odgodimo za ožujak jer, prema njegovim riječima, prije toga neće imati vremena.

Tullija Vorana nazvala sam 12. ožujka i dogovorila posjet 22. ožujka 2007. u Labinu. Razgovor smo zakazali u prostorijama Narodnog muzeja Labin. Kad sam ga 19. ožujka ponovno nazvala da ga podsjetim i provjerim je li sve prema dogovoru, potvrdio je i pitao kad točno stižem kako bi me mogao autom dočekati na autobusnom kolodvoru jer se labinski kolodvor nalazi u donjem dijelu grada, daleko od Muzeja, smještenoga u starome dijelu grada na vrhu brda.

Iznenadila me i začudila njegova gesta jer mi se sve vrijeme Vorano činio zatvorenim te pomalo krutim i nepristupačnim pa nisam očekivala nikakav znak pažnje, to više što se muzealci iz nekih gradova koje sam nedovoljno poznavala nisu sjetili čak ni objasniti mi kako doći do njihova muzeja.

Kad sam stigla na labinski kolodvor, Vorano je već čekao, požurio mi u susret, preuzeo moju putnu torbu i prije

intervjua pozvao me je u Gradsku kavanu da se malo okrijepim i odmorim od puta.

Službeni dio razgovora nastavili smo u prostorijama Muzeja.

Narodni muzej Labin je smješten je u najljepšoj ulici i u najljepšoj zgradi u Labinu, koju je jedan uglednik poklonio gradu. Zgrada je obnovljena, a projektom *Labin Art Republica* osim aktivnosti i projekata u Muzeju, obuhvaćeno je i unutarnje uređenje muzeja. U Muzeju su zaposlena četiri djelatnika. Osim gospodina Vorana, koji je voditelj Muzeja (Muzej nije samostalna ustanova nego je u sastavu Pučkoga otvorenog učilišta), u Muzeju rade još dva mlada kustosa i spremačica.

Radne sobe kustosa također su obnovljene. Voranova se soba doimlje kao tavanski prostor s karakterističnim kosinama, drvenim gredama sačuvanima u izvornome obliku i s dva mala prozora od kojih jedan gleda na krovove staroga grada. Prema rasporedu namještaja i stvari rekla bih da je to tipična "muška" soba, s velikim brojem knjiga i papira na stolovima te svuda uokolo na podu, ali ipak čista, s nekim "unutarnjim" redom.

Tullio Vorano sitnije je građe, tih, povučen i nenametljiv, čak bih rekla da ima određenu dozu sramežljivosti. Tog je dana bio odjeven sasvim obično – u samt hlače, kariranu košulju, zeleni džemper. Po načinu na koji je "đački" prionuo na popunjavanje upitnika za Personalni arhiv moglo se zaključiti kako svemu prilazi ozbiljno, odgovorno, predano, bez mnogo pitanja i "filozofiranja".

Kada sam vidjela da u upitniku u rubrici *zvanje*, upisuje kustos, začuđeno sam upitala kako nakon 35 godina rada u Muzeju, voditeljskih poslova i svih projekata koje je radio, od obnove zgrade Muzeja do koncepcije novog postava, monografije o labinskim rudarima i ostalih napisanih tekstova, nije dobio zvanje višeg kustosa, on je skromno odgovorio kako je jednom podnio zahtjev i potrebnu dokumentaciju, ali mu iz Ministarstva kulture nikada nisu odgovorili, a njemu je bilo neugodno pitati.

Tijekom intervjua Tullio Vorano je vrlo otvoreno i jednostavno pričao o svome privatnom životu, o svojim roditeljima koji su bili Talijani, o majci koja je bila vlasnica hotela u Labinu gdje se i on rodio. Oca nije zapamtio jer je umro kada je Tullio imao samo godinu dana, a očuh, koji mu je nadomjestio oca, prema njegovu kazivanju, bio je divan čovjek. Također je pričao o svome radu u Muzeju i poslovima koje su on i supruga dugi niz godina obavljali kao jedini zaposlenici u Muzeju.

Neformalni dio razgovora nastavili smo u obližnjem restoranu. S najviše je oduševljenja pričao o dvojici svojih unuka blizanaca, Petru i Davidu, koji su tada upravo bili navršili drugu godinu.

Zaključila sam kako se iza njegove skromne i povučene pojave krije drag i duhovit čovjek.

U neformalnom dijelu razgovora ispričao je i dogodovštinu o tome kako su supruga, on i sin krenuli u Kakanj (BiH) službeno zapositi snahu i kako su tek na granici u Slavonskom Brodu saznali da je njegova putovnica prestala vrijediti prije nekoliko dana jer ju je zaboravio produžiti. Njegova je supruga počela stavljati oštre primjedbe o tome kako je nemaran i kako zbog njega neće stići na zakazanu ceremoniju zaruka i slavlja, kako ih ondje čekaju ljudi koji su sve priredili za taj dan i sl., da bi se, kad je ona pokazala svoju putovnicu, ispostavilo kako je njezina istekla još prije tri mjeseca. Morali su prenoćiti u Slavonskome Brodu i čekati da im se sin vrati iz Kakanja sa zaručnicom i njezinim roditeljima, pa su slavlje nastavili tek sutradan, ali pretvoreno u "piknik" jer su sve formalnosti oko "prošnje" i ručka obavili u Klasiji, tj. u brodske gradskom parku, na travi.

Tullio Vorano me je na kraju posjeta svojim automobilom odveo na autobusni kolodvor, sa mnom čekao autobus koji je dobrano kasnio i nikako ga nisam mogla nagovoriti da ode. Strpljivo je stajao na peronu, bez ikakvih znakova nervoze, iako je vani puhala jaka bura i bilo je vrlo hladno, a doma su ga s dječjim nestrpljenjem čekali Petar i David, njegova dvojica unuka. Nije napustio peron sve dok moj autobus nije sasvim zamaknuo i dok ga nisam izgubila iz vida.

Vraćajući se, razmišljala sam i o njemu i o tome kako se dogodilo da mu nitko iz Ministarstva kulture nije odgovorio. Zašto uvijek radišni, skromni, stidljivi i obzirni ljudi ostaju bez odgovora? Zašto u nas napreduju samo drski, uporni i bezobzirni?

JOZEFINA DAUTBEGOVIĆ: Danas je 22. ožujka 2007. Razgovaram s gospodinom Tullijem Voranom u njegovu muzeju u Labinu. Dan je prekrasan, vani puše bura, ali je vedro. Nalazimo se u njegovoj velikoj sobi pretrpanoj knjigama, publikacijama i slikama. Gospodine Vorano, recite mi, kako se osjećate?

TULLIO VORANO: Pa, u Muzeju dobro. A i inače sam uglavnom dobro.

J. D.: Otkada radite u muzeju?

T. V.: Tu sam od 15. listopada 1968., uvijek u istome muzeju. Imao sam samo jedan prekid od godine dana, kad sam bio na odsluženju vojnog roka.

J. D.: Gdje ste se rodili?

T. V.: Rodio sam se u Labinu, u Starome gradu, gdje je nekad bila naša kuća. U ono se doba još moglo radati i kod kuće, a poslije toga su žene počele odlaziti u bolnicu.

sl. 2. Učenici II. a razreda Gimnazije. Tullio Vorano sjedi prvi s desne strane. U sredini je razrednik prof. Dragutin Heim, Labin, 1962. godine.

sl. 3. Otvorenje novog postava Narodnog muzeja Labin. Tullio Vorano ima uvodnu riječ
Snimio: Virgilio Giuricin, Labin, 1. svibnja 1971.

J. D.: Što znači "gdje je bila naša kuća", zar te kuće više nema?

T. V.: Ne, sada imamo stan u istoj zgradi koja je i kuća Matije Vlačića. Naime, zbog rudarenja je između 1960-ih i 1970-ih godina cijeli Labin bio u velikoj opasnosti – zaprijetila je opasnost od urušavanja, tako da je i naša obitelj dobila rješenje o prisilnom preseljenju. Morali smo napustiti kuću. Taj je proces urušavanja završio oko 1970.-1971. Onda je pomalo počela obnova. U međuvremenu, moja je mama kao vlasnica tu kuću prodala Općini Labin jer je Općina imala određene namjere s njom. Naime, u toj su zgradi htjeli otvoriti Zbirku Matije Vlačića. To je zgrada obitelji Franković, koja je bila u srodstvu s Vlačićem. Zbog toga je u njoj postavljena zbirka. Općina je 1974. obnovila zgradu i 1975. u njoj smo otvorili taj postav. S obzirom na to da sam se ja u to doba i oženio, tadašnji predsjednik Izvršnog vijeća Općine Labin rekao je otprilike ovako: *Ti trebaš stan, a mi trebamo muzej, pa ćemo onda napraviti jednu kombinaciju.* Tada smo radi stana digli kredit i izgradili i stan i Zbirku Matije Vlačića, odnosno obavili smo građevinski dio posla. Godinu-dvije bilo je teško s otplaćivanjem anuiteta, no nakon toga, zbog inflacije, to smo sređili tako da je Gradu ostala Zbirka Vlačić, a ja sam dobio stan na drugom katu. Kasnije mi se pružila mogućnost da ga opet otkupim, tako da je sada moje vlasništvo.

J. D.: Malo ćemo se vratiti u djetinjstvo. Recite mi, kako iz ove perspektive vidite svoje djetinjstvo?

T. V.: Uglavnom kao sretne dane. Dobro, to su bile godine odmah nakon Drugoga svjetskog rata, bilo je dosta problema, ali uglavnom nisam imao teškoća. Doduše, moram reći da sam imao prekrasnog očuha jer je moj otac umro kad sam imao godinu dana. Mama se kasnije ponovno udala, tako da me očuh zapravo othranio. Onda sam dobio i brata, uglavnom – bilo mi je dobro.

J. D.: Čime su se bavili vaši roditelji?

T. V.: Mama je radila samo kod kuće. S obzirom na to da je zgrada bila prilično velika, iznajmljivala je stanove, pogotovo samcima. Očuh je radio u pošti, bio je poštanski službenik.

J. D.: Što ste studirali?

T. V.: Povijest i povijest umjetnosti. Zato što sam u srednjoj školi, u gimnaziji, upoznao profesora Dragutina Heima, koji je bio i osnivač Muzeja. Kao srednoškolac dolazio sam u Muzej na praksu. To mi se sviđelo, taj mi se posao dopao. I tako, nekako na nagovor prof. Heima, odabrao sam taj studij.

J. D.: A roditelji?

T. V.: Mama i očuh s odobravanjem su to prihvatili, a dobio sam i potporu Općine Labin, tj. dobio sam stipendiju i nije bilo problema.

sl. 4. Arheolog Boris Bačić, predsjednik Povijesnog društva Istre, predaje priznanje Tulliu Voranu, Pula, 1972.

sl. 5. Tullio Vorano (u sredini) govori u dvorani Doma zdravlja na otvorenju izložbe u povodu 40. godišnjice Doma zdravlja Labin. (Desno od njega, s naočalama, je dr. Lino Persić, zaslužni ravnatelj Doma zdravlja, ustanove koja danas nosi njegovo ime, Labin, 1993.)

J. D.: Gdje ste studirali?

T. V.: Studirao sam u Zagrebu od 1964. do 1968. kada sam kao apsolvent počeo raditi u Muzeju. Ostala su mi još tri ispita pa sam onda svake godine položio po jedan. Bili su to veliki ispiti. Diplomirao sam 1971., a iste sam godine radio i u školi. Predavao sam povijest u gimnaziji jer sam čuvao mjesto jednom kolegi koji je bio na odsluženju vojnog roka.

J. D.: Koji je profesor bitno utjecao na vas dok ste studirali? Tko vam je dao najviše znanja, zainteresirao vas? Možete li nekoga izdvojiti?

T. V.: Na grupi povijesti mislim da sam najviše poticaja dobio od prof. Jaroslava Šidak. On je bio stvarno izvanredan povjesničar, a osim toga, imao je i dobar odnos prema studentima. Pomno je čitao i analizirao seminarske radove koje nam je zadavao, što inače drugi profesori u to doba nisu radili i obično su to prepuštali asistentima. To je bilo vrlo korisno i mislim da sam od njega naučio kako treba pristupiti povijesti. Još se sjećam jednoga seminarskog rada koji sam kod njega napravio i kad sam dobio njegove pohvale bilo mi je vrlo drago.

J. D.: A s povijesti umjetnosti?

T. V.: Na povijesti umjetnosti imao sam dva profesora koja sam posebno cijenio. To su prof. Milan Prelog i prof. Grga Gamulin. I Radovan Ivančević kao treći, ali s Prelogom i Gamulinom imao sam neposredniji kontakt. Rado se sjećam i prof. Gorenca, njemu sam bio demonstrator, pa sam zajedno s drugim studentima posjećivao muzeje. Bilo je to vrlo lijepo vrijeme.

J. D.: I tada dolazite u Muzej... S Muzejom ste već imali kontakt, a tada je Muzej, uvjetno rečeno, prepušten vama na upravljanje.

T. V.: Da. Zato što su u to doba u Muzeju radile samo dokumentaristica Marija Vrbanac, koja je kasnije postala moja supruga, i jedna čistačica, i to je bilo sve osoblje. Dakle, zatekao sam Muzej kao ustanovu koja je postojala, ali koju je trebalo srediti. To više što nismo, u usporedbi sa stanjem danas, raspolagali ni s četvrtinom prostora koji danas imamo, premda smo uvijek u istoj zgradi. A imali smo i problema jer je taj prostor bio derutan, u vrlo lošem stanju. Imali smo kancelariju na 2. katu, a kad bismo dolazili u nju, prolazili smo kroz veliku dvoranu u kojoj su bile daske pune čvorova i rupa. Dakle penjali smo se na kat, a kroz daske je probijalo svjetlo i čovjek se plašio da će kroz njih propasti. U svakom slučaju, ta pionirska faza u radu Muzeja bila je vrlo zanimljiva i ja sam dobro upoznao materijal kojim smo raspolagali. Bio je razasut na podu te dvorane koju smo imali i u još nekoliko dvorana. Također sam upoznao i Labinštinu jer sam u to doba surađivao s profesoricom Ljerkom Ribarić-Radauš. Ona je dolazila ovamo na teren i dala mi je prvu potporu. Rekla je: "Mladi kolega, nemojte se bojati. Samo prionite poslu, radite pošteno i neće biti nikakvih problema." Ja sam bio u strahu od svega što me čeka, a ona je rekla: "Neće biti problema, samo vi uđite u sve to i upoznajte teren." I tako sam ja obilazio teren, u početku pješice, normalno, jer tada nisam imao ni vozačku dozvolu, a kamoli auto. Propješačio sam cijelu Labinštinu da bih je bolje upoznao i to mi je bila vrlo dobra škola jer sam hodajući iz mjesta u mjesto, iz sela u selo pravio bilješke i kupovao etnografske predmete. U to je doba to bilo mnogo jednostavnije i vrlo povoljno, pa se s manjim sredstvima moglo dosta toga kupiti.

J. D.: Vi ste zapravo kad ste došli tek morali formirati te zbirke.

T. V.: Da. Nešto smo malo predmeta zatekli zato što su učenici gimnazije...Prof. Heim je predavao u gimnaziji pa je motivirao učenike da donose predmete. Donosili su neke od tih predmeta sa sela (od kuće?) u Muzej, tako da sam manji dio toga zatekao. Ali nakon toga smo akcijama uspjeli dosta toga prikupiti tako da je Etnografska zbirka dobro popunjena. Isto je tako s ostalim zbirkama. Treba, međutim, reći da je odmah u početku, i nju sam isto zatekao, postojala Rudarska zbirka, već kao utemeljena, što znači rekonstrukciju rudnika, odnosno tih 150 m hodnika. Kasnije smo to samo poboljšavali, s tim da smo dodavali određene predmete.

J. D.: Tko je radio taj prvi postav?

T. V.: Taj prvi postav radili su inženjeri iz rudnika, zapravo rudarski inženjeri, tehničari i rudari umirovljenici. U početku su im pomagali učenici Srednje rudarske škole, ali ta je škola kasnije prestala postojati. Ti su umirovljenici tu od 1961. do 1964. godine radili u nekoliko faza. I onda je postav bio gotov – napravili su ga dosta vjerno, onako kako su smatrali da će biti najbolje. I mislim da su to dobro napravili jer ga i turisti i djeca često posjećuju i postav im se jako sviđa.

J. D.: Dakle, u Muzeju imate Etnografsku zbirku, Rudarsku zbirku – to okno...

T. V.: Osim toga, imamo i Kulturno-povijesnu zbirku. Od predmeta te zbirke nešto smo zatekli otprije, ali sam obilazio Stari grad, tavane tih labinskih obitelji za koje sam znao da su napustile naš grad i ponešto smo tu našli. Jednom nam je prilikom i Općinski sud predao određen broj predmeta zato što se jedan čovjek, koji se bavio lihvaranjem, na

sl. 6.-10. Narodni muzej Labin: zgrada muzeja, stalni postav
Fotodokumentacija: Muzejski dokumentacijski centar, snimio: Želimir Laszlo, siječanj 2008.

sl. 11.-12. Narodni muzej Labin: rudnik
Fotodokumentacija: Muzejski dokumentacijski centar, snimio: Želimir Laszlo, siječanj 2008.

kraju objesio, a kako nije imao rodbine, sud je te predmete dodijelio nama. Bili su to zlatnici, zlatni satovi itd. To je također jedna mala, vrlo zanimljiva kolekcija. Kasnije, kad su ljudi saznali za Muzej, tu i tamo su nam se javljali želeći nešto prodati, pa smo i tu zbirku pokušali obogatiti.

Usto, Muzej od početka, osobito od 1968. godine, vrlo aktivno surađuje s lokalnim umjetnicima. Dugo je godina upravljao grupom koja se zvala Labinski atelijeri. Za njih smo organizirali izložbe, i kolektivne i pojedinačne, samostalne izložbe svakog njihova umjetnika, pa smo i na taj način dolazili do određenog fundusa, odnosno galerijskih izložaka.

sl. 13. Tullio Vorano u svojoj radnoj sobi ispred slike labinskog slikara Eugena Kokota

Fotodokumentacija: Muzejski dokumentacijski centar, snimila: Jozefina Dautbegović, 22. ožujka 2007.

sl. 14. Tullio Vorano popunjava upitnik za Personalni arhiv MDC-a

Fotodokumentacija: Muzejski dokumentacijski centar, snimila: Jozefina Dautbegović, 22. ožujka 2007.

J. D.: To znači da imate i galeriju.

T. V.: Imamo, kao fundus. Sada imamo galerijski prostor na drugom katu. Nemamo mnogo djela, sve zajedno možda 200-tinjak radova.

J. D.: Jesu li oni u stalnome postavu ili su u depou?

T. V.: Sada su trenutačno u depou zato što taj prostor većinom služi za povremene izložbe, a pokatkad organiziramo određene izložbe s gradom koja je u depou. Tako da smo i tu... Osim toga, Matija Vlačić otpočetka je bio naša briga.

J. D.: O tome ćemo govoriti posebno. Samo da vas pitam još za Arheološku zbirku.

T. V.: Arheološka zbirka... Stjecajem okolnosti baš je tih, 1960-ih godina Labin doživio probleme zbog rudnika, rudarenja itd. i to je urušavanje dovelo do toga da se morala demontirati i gradska lođa. U lođi je lapidarij, pa je on morao biti pohranjen u nekom skloništu, a 1968. godine otvoren je lapidarij u Muzeju. Znači, u prizemnom dijelu Muzeja, odmah u ulaznom prostoru, smješteni su spomenici iz rimskog razdoblja. To je 50-ak predmeta, dok su oni srednjovjekovni smješteni u atriju Vlačićeve palače, odnosno zgrade Franković. Tako smo došli do osnovnog fundusa i za Arheološku zbirku, a kasnije se ona obogaćivala slučajnim nalazima poput amfora, urni itd. koje su ljudi slučajno nalazili ili su ih nalazili ronionci na našem području pa su nam to javljali itd.

J. D.: Koliko sad u Muzeju ima zaposlenih?

T. V.: Četvero nas je. Dva kustosa, spremačica i ja. Tu je mladi kolega Vedran Kos, koji je došao prije tri godine. Sad imamo i mladu kolegicu Marinu Zgrablić. Međutim, raspisali smo natječaj jer je ona primljena na godinu dana. Kolegica Eleonora Hrvatinić prošle je godine otišla u invalidsku mirovinu i našli smo joj privremenu zamjenu jer tada nismo znali hoće li ona otići u mirovinu. Našli smo kolegicu Zgrablić i zaposlili je na godinu dana. Taj rok istječe u travnju i sad smo raspisali natječaj za mjesto kustosa pa ćemo vidjeti koga ćemo primiti.

J. D.: Od kada datira vaše zanimanje za Matiju Vlačića Ilirika? Kad ste se prvi put susreli s njim, što je bilo posebno?

T. V.: Rekao sam već, kad smo prodali kuću, u gradu se počelo govoriti da će se nešto osnovati... To je bilo početkom 1970-ih godina, kad je Vlačić postao aktualan jer je u gradu prevladavalo mišljenje da treba nešto napraviti za Matiju Vlačića, pa je slijedom toga kupljena spomenuta zgrada za buduću zbirku i odmah je odlučeno da treba osmisliti zbirku i početi se malo baviti Vlačićem. Stoga sam počeo proučavati njegova djela. Čitao sam prije svega ono što

je Mate Balota, odnosno Mijo Mirković napisao o njemu. Inače, moram reći da je, prvi put kad sam čuo o Vlačiću, u gradskome kinu baš Mijo Mirković, tj. Mate Balota, pred punom dvoranom (500-600 mjesta) održao predavanje Tri znamenita Labinjana, u kojemu je prikazao lik i djelovanje Matije Vlačića, Valda Petina* i Jozefine Martinis*. Tada sam još bio učenik srednje škole i prvi sam put čuo i o Vlačiću, i o Petini i o J. Martinis. Kasnije, 1970-ih, počeo sam se njime intenzivnije baviti i odmah su počele i pripreme za tu zbirku jer smo 1971. na neki način zaokružili taj svoj postav u Muzeju. Bilo je to pitanje radničkog pokreta, Labinske republike, ali i prikaz Jozefine Martinis. Kad smo to završili, prešli smo na Zbirku Matije Vlačića, trebalo ju je na neki način osmisliti. Povezali smo se s prof. Matkom Rojnićem, koji je tada bio ravnatelj NSB-a u Zagrebu, i izložili mu našu ideju. On je napravio prvi koncept za Zbirku. Onda je sve to doradio njegov suradnik prof. Jurić. Nakon toga smo počeli skupljati građu i obilaziti našu biblioteku i Arhiv u Rijeci. Eugen Kokot dobio je zadatak da ode u Jenu kopirati Vlačićev portret i on je to vrlo uspješno učinio. Usput je iz Njemačke donio još dosta dokumenata, zapravo fotodokumentacije o Vlačiću, o njegovim djelima i gradovima u kojima je boravio, i to je bila osnova za Zbirku. Onda je, zapravo, ta ideja ozbiljno zaživjela. Moram reći da velike zasluge za to ima upravo Eugen Kokot, koji je to izvanredno lijepo osmislio i mislim da je Zbirka dobila mnoga priznanja. Moram reći da su nas na otvorenju, kada su vidjeli Vlačićeve knjige, koje su zapravo bile vješto napravljene kopije, pitali: "Kako ste uspjeli u tako kratkome roku kupiti sve te knjige?" Rekli smo: "Nismo ih kupili, to su samo kopije." Inače, s vremenom smo uspjeli i kupiti dio njegovih djela jer su ona vrlo skupa i to je financijski teško podnijeti. Ali dobro, igrom slučaja uspjeli smo kupiti Magdeburške centurije i, prošle godine, Clavis, tako da...

J. D.: Na nekoj aukciji ili...?

T. V.: Za Magdeburške centurije dojavio nam je inženjer Dubravčić, koji je radio u Nizozemskoj. On je pratio te antikvarijate i knjige koje oni nude i tako nam je 1985. javio da antikvarijat Klarić u Engleskoj raspolaže tim Centurijama i da ih je voljan prodati za 2 000 dolara. Mi smo bili zainteresirani za knjigu. Tadašnji SIZ kulture općine Labin osigurao je sredstva, a Republika nam je osigurala devize i tako smo Centurije uspjeli kupiti. Za Clavis nam je antikvarijat Fortuna iz Zagreba javio da ga imaju i uspjeli smo ga kupiti.

J. D.: Sad bih vas htjela pitati o odnosu Grada prema vašemu muzeju, o tome kakvu vam potporu daje. Iz dosadašnjeg razgovora vidim da ste imali potporu, da je Grad imao razumijevanja. Iz moje perspektive ja možda ne vidim dobro iznutra kao vi. Kakav je u vremenskom presjeku od, recimo, 30 godina bio odnos Grada i lokalne zajednice prema Muzeju?

T. V.: Mislim da je odnos Grada prema Muzeju uglavnom bio pozitivan. Moram reći da nismo doživjeli nikakav politički ili drugi pritisak. Nije, barem je mi nismo osjećali, bilo nikakve cenzure u onome što radimo. Dosta smo rano osjetili potporu Grada, već i pri obnovi muzejske zgrade. Treba reći da smo u početku slali brojne zahtjeve, iz godine u godinu, a onda je... No treba uzeti u obzir i to da je naš grad doživljavao ekonomsku krizu zbog posljedica rudarenja. Kad je rudarstvo ušlo u krizu, u krizu je ušao i naš grad, pa je ostao bez sredstava. Stoga je bilo teško investirati u kulturu. Znamo da su restrikcije uvijek započinjale u kulturi. Ako je trebalo provesti nekakve restrikcije i neke reforme, to je počelo baš s kulturom. No u početku 1980-ih bilo je ovako: mi smo deset godina zaredom, iz godine u godinu, slali zahtjev za obnovu krova. To je bila prijevika potreba. Odgovor je glasio: da, pomoći ćemo vam, ali ne možemo sada jer nemamo novca. Konačno je 1982. godine u tadašnji RSIZ kulture došao jedan naš čovjek, koji nam je pružio potporu pa je RSIZ prvi put dao neki manji iznos za popravak krova i onda smo mi nabavili materijal i pomogli u svemu. U to je doba Muzej imao stari kombi kojim smo sami dopremili sav materijal za popravak krova. Taj je krov goleme površine i to je sve trebalo nositi po stubama. To je dosta dugo trajalo, ali svi smo bili nekako angažirani. Išli smo u Sloveniju kupiti daske, pa su se one jednu sezonu sušile u zgradi. Uglavnom, to je bio početak. Nakon toga, kad smo uspjeli popraviti krov i kad su vidjeli da zaista dušom i tijelom stojimo iza toga, sve je nekako po inerciji krenulo dalje pa su nam počeli davati sredstva. I tako smo obnavljali kat po kat. Spuštali smo se od krova prema dolje. Kad smo došli do prizemlja, trebalo je osmisliti unutrašnjost pa smo prionuli na novi postav, i to od prizemlja prema prvom katu, što je bilo relativno u redu. Moram spomenuti i to da je 1980-ih godina, dok smo još bili u komunizmu, grad ipak pokazivao brigu i za crkvu, što je dotad bilo nezamislivo. Mi smo znali da se na tavanu župnog ureda nalazi jedna kolekcija slika – ulja na platnu, koja su bila presavijena kao novinski papir. Godine 1980., u dogovoru sa župnikom, napravili smo izložbu Problem restauriranja. I sve smo te slike dopremili u Muzej i izložili ih takve, da ljudi shvate u čemu je problem. Nakon toga Grad je našao novca za restauriranje tog ciklusa. To treba zahvaliti i Eugenu Kokotu, koji se toga prihvatio jer je od 1981. do 1984. svako ljeto tu boravio i marljivo restaurirao te slike.

J. D.: Čije su to bile slike? Tko je njihov autor?

T. V.: Slike su i danas vlasništvo crkve. Autor im je Antonio Moreschi. Bila je riječ o ciklusu slika iz crkve sv. Marije Tješiteljice. Taj je ciklus, posvećen Bogorodici, nastao oko 1610. godine. Riječ je o osam velikih slika formata 145 x 210 cm i jednoj formata 210 x 520 cm, stvarno golemoj slici. No Kokot ih je sve tu, kod nas restaurirao. Nakon toga smo, također općinskim novcem, 1985. obnovili dio unutrašnjosti crkve, 1986. krov i dio unutrašnjosti, a

sl. 15. Tullio Vorano na trgu u starom dijelu grada Labina
Fotodokumentacija: Muzejski dokumentacijski centar, snimila: Jozefina Dautbegović, 22. ožujka 2007.

sl. 16. Tullio Vorano ispred zgrade Narodnog muzeja Labina
Fotodokumentacija: Muzejski dokumentacijski centar, snimila: Jozefina Dautbegović, 22. ožujka 2007.

1987. otvorili smo Zbirku sakralnih umjetnina. To smo sve napravili u dogovoru s labinskom župom te u dogovoru s puljsko-porečkim biskupom, koji je potpisao ugovor na 20 godina. Upravo ove godine istječe taj ugovor, sad bi ga trebalo obnoviti, samo treba vidjeti u kojem obliku.

J. D.: Jesu li te slike sad kod vas ili kod njega?

T. V.: Slike su postavljene u obnovljenoj crkvi i vraćene na mjesto, s tim da su dobile drukčiji razmještaj od originalnoga. Također smo od biskupa dobili natrag seriju drvenih kipova koje je on čuvao. Dobro je da ih je on čuvao jer je u crkvu nakon rata više puta provaljavano. Čak su oskvrnuli grobnice jer su mislili da će unutra naći nekakvo blago. Sad je sve to u crkvi, a postoji i Zbirka sakralnih umjetnina koje su također zanimljive, pogotovo zato što je riječ o zaokruženom ciklusu.

J. D.: Labin je turistički grad. Ima li kakve razlike između vremena kad je Labin bio rudarski grad? Kakvi su kontakti s publikom, jeste li imali dovoljno posjetitelja? Koja je to publika – školska djeca ili turisti?

T. V.: U početku smo imali samo domaće stanovništvo i labinsku djecu, znači školsku populaciju, tako da je ukupan broj posjetitelja bio oko 2 000-3 000 ljudi u godini. A onda, nakon što se sve to promijenilo, a turizam se od 1960-ih godina počeo snažno razvijati, pogotovo od 1964. nadalje, gradnjom hotela u Rapcu, počeli su dolaziti gosti koji su obilazili i naš muzej, pa nam se i broj posjetitelja znatno povećao. Tako danas, prema strukturi, imamo 50% i više stranih gostiju. Unutar domaćih zapravo je dio školske populacije iz Labina, ali imamo i mnogo učeničkih ekskurzija iz cijele Istre, a dolaze i iz unutrašnjosti. Njih najviše zanima rudnik.

J. D.: Dovode li srednjoškolski profesori svoje učenike i održavaju li im sat povijesti u Muzeju?

T. V.: Ima i takvih primjera. Najčešće su to predavanja o Vlačiću unutar zavičajne nastave prema programima za treće, pete i sedme razrede osnovne škole. Kad obrađuju takvu tematiku, dolaze ovamo i kažu kako bi htjeli organizirati zajednički sat. Onda to za njih učinimo, većinom u samoj Zbirci, tako da im sve pokažemo i kažemo što treba reći o Vlačiću. Inače smo 3. ožujka ove godine, na dan Vlačićeva rođenja, održali jedan takav sat za sedme razrede škole "Matija Vlačić" u Labinu.

J. D.: Čovjek s vremenom zaboravi što je sve radio i kolike je napore uložio. Pogotovo kad počnete pričati o obnovi od krova nadolje... Kad bismo vas upitali što razumijevate pod svojim životnim djelom... Što je vaše životno djelo s obzirom na Labin i na Muzej? Na što ste posebno ponosni? U što ste uložili sve svoje znanje, energiju, trud, ljubav, napor?

T. V.: To je, svakako, realizacija Muzeja jer se od njegovih početaka do danas zamjećuje golema razlika. Isto je sa stvaranjem Zbirke Matije Vlačića i Zbirke sakralnih umjetnina. Jako sam ponosan i na to što sam uspio napisati knjigu o rudniku jer je bilo brojnih pokušaja i ideja da se napravi neka monografija o rudniku i onda, stjecajem prilika, ipak sam to uspio napraviti i mislim da je to vrlo lijepo ispalo, i to u zadnji čas – prije samog zatvaranja rudnika. Osim toga, bavio sam se i drugim stvarima, koje su više vezane za djelatnost Zajednice Talijana i drugih kulturnih klubova, ali to ne pripada muzejskoj djelatnosti.

J. D.: Vi ste Talijan? Odakle su vaši preci?

T. V.: Moji su prije dva-tri stoljeća vjerojatno došli s područja Furlanije u Istru i tu se trajno nastanili.

J. D.: Tko je izdavač vaše knjige? Kad je objavljena?

T. V.: Objavili su je Istarski ugljenokopi Tupljak, mislim 1998.

J. D.: Ne bih od vas očekivala da pišete o rudniku, prije bih očekivala da pišete o Matiji Vlačiću ili o ovdašnjim slikarima.

T. V.: Rudnikom sam se počeo baviti na neki način zbog politike. Naime, sve štrajkove pokrenuli su rudari. Zapravo sve veće štrajkove u nas pokrenuli su rudari. Izučavajući povijest rudnika, morao sam dosta raditi po arhivima – u nas i u inozemstvu. Recimo, u Pazinu, Rijeci, Trstu, Velenju, Beču i Zagrebu. I našao sam dosta tih podataka.

J. D.: U MDC-u ste održali jedno zanimljivo, iznenađujuće predavanje o vašem projektu *Labin Art Republika*. Dokle se stiglo s tim projektom, što je sada s njim?

T. V.: *Labin Art Republika* inicijativa je koju sam pokrenuo prije četiri godine. To je vrlo zanimljiva manifestacija koja traje tijekom ljeta i postiže određene rezultate...

J. D.: Taj je projekt zaživio?

T. V.: Da, da. S tim da je u početku bilo mnogo entuzijazma, velikih želja i ideja. Nešto od toga se i realiziralo. Moram reći da su se prošle godine, zapravo prije dvije godine, kad je u Labinu promijenjena vlast, počele provoditi neke

druge ideje, pa je i ta manifestacija malo zastala. No nadam se da će ove godine opet dobiti zalet jer se ponovno vraćaju "stare snage" koje su je pokrenule i mislim da će *Labin Art Republika* opet snažno krenuti. U sklopu te akcije postojala je i ideja o novome muzejskom postavu, a održan je i niz predavanja. Željeli smo tu ideju prezentirati što većem broju naših ljudi u Labinu i političkim snagama, ali i običnom čovjeku i stručnim krugovima, pa smo organizirali prezentaciju takvih ideja i za muzealce Istre, zatim za muzealce Hrvatske kod vas u MDC-u, a nakon toga smo nastojali verificirati sve to pri Hrvatskome muzejskom vijeću. Nakon što smo to njima prezentirali, dobili smo zeleno svjetlo pa smo krenuli u tu akciju. U tome surađujemo s engleskom tvrtkom JANVS iz Yorka, koja je specijalizirana za dizajn muzeja, galerija i sličnih sadržaja. Tako da smo prošle godine uspjeli napraviti taj novi postav u prizemlju i na prvom katu, a ove ćemo ga godine napraviti na drugom katu i to kompletirati.

J. D.: Da, vidjela sam. Tko vam je radio onaj prijamni dio?

T. V.: Sve su oni radili, sve je dizajnirala tvrtka JANVS.

J. D.: Jeste li zadovoljni?

T. V.: Uglavnom da. Dobro je. Da je u Hrvatskoj otprilike postojala kuća specijalizirana za to, vjerojatno bismo se oslonili na domaće snage jer je mnogo jednostavnije raditi kod kuće nego tražiti pomoć izvana. Ali to je opet igra slučaja i okolnosti itd. Sam projekt *Labin Art Republika* imao je potporu Vlade RH, bio je svojevrsan pilot-projekt i što ja znam sve, u to se uključila jedna konzultantska kuća, onda su oni pozvali stručnjake iz JANVSA itd. I tako je to krenulo. Uglavnom, mislim da je to nov pristup i da će drugi biti zadovoljni. Bar prema sadašnjim reakcijama, što smo vidjeli prošle godine, publika odnosno posjetitelji uglavnom su bili zadovoljni. Uočili su bitan pomak.

J. D.: Vidim da napredujete. U početku ste išli od krova prema prizemlju, a sad idete od prizemlja prema krovu. Kad dođete do krova – tu će negdje biti vrhunac vašega muzejskog rada. Osjećate li da ste dali velik doprinos, osjećate li unutarnje zadovoljstvo da je, pjesnički rečeno, ipak jedan kamen vaš?

T. V.: U svakom slučaju osjećam zadovoljstvo što će nešto ostati iza mene, bez obzira na to bude li netko to želio priznati ili ne. Mislim da će zaista ostati nešto... To čovjek svakako misli nakon što 30 ili 35 godina radi određeni posao – misli da će nešto ostati, da će ljudi to prepoznati – bez obzira na to što ne očekujem da mi zbog toga netko posebno zahvaljuje... Vidio sam kako su i drugi kolege, koji su velik dio sebe dali za posao, puno truda uložili, na kraju gotovo izjurenjeni iz muzeja. Ja se nadam da barem to neću doživjeti.

J. D.: Hvala vam na razgovoru.

T. V.: Hvala vama.

BIOGRAFIJA

Tullio Vorano rođen je 1946. u Labinu, gdje je pohađao Osnovnu talijansku školu i hrvatsku Gimnaziju, a Filozofski fakultet, grupu povijest i povijest umjetnosti, završio je u Zagrebu.

Sav radni vijek, od 1968. godine do mirovine proveo je u Narodnome muzeju Labin, u svojstvu kustosa voditelja. Dva je puta bio vršitelj dužnosti direktora Radničkog sveučilišta Labin, a godinu je dana (1971.) honorarno predavao povijest u Gimnaziji "Mate Blažina" u Labinu. U jednome mandatu bio je izaslanik u Republičkom SIZ-u kulture i član Hrvatskoga muzejskog vijeća. Od 2004. do 2006. bio je voditelj Društva muzealaca i galerista Istre. Bio je član Savjeta Historijskog arhiva Pazin te član Upravnog vijeća Etnografskog muzeja Istre u Pazinu. Kao predstavnik Zajednice Talijana Labin pet je puta uzastopno izabran za općinskoga, a kasnije i za gradskog vijećnika. Pod njegovim je vodstvom obnovljena muzejska zgrada i postavljen novi stalni postav Narodnog muzeja Labin, koji djeluje u sklopu Pučkoga otvorenog učilišta. Posebno zanimanje pokazao je za život i rad Matije Vlačića Ilirika, te je upravljao otvaranjem Memorijalne zbirke Matije Vlačića Ilirika u Labinu. Ujedno je organizirao restauriranje ciklusa baroknih slika i obnovu crkve sv. Marije Tješiteljice u Labinu te potaknuo otvaranje Zbirke sakralnih umjetnina. Ostala područja interesa T. Vorana jesu razvoj labinskih rudnika, istarski ugljenokopi, radnički pokret Labinštine i štrajkovi rudara. Autor je knjige *Istarski ugljenokopi, četiri stoljeća rudarenja u Istri* (1997.).

Napisao je i dva muzejska vodiča (2004. i 2006.), predgovor fotomonografiji Virgillija Giuricina *Zalazak jedne epohe*. Autor je *Zbornika radova o Radničkom pokretu i NOR-u Istre, Radničkom pokretu Labinštine, 1921.-1941.*, sa širim osvrtom na Istru. Preveo je i uredio Labinsku povijesnu kroniku Hermana Stembergera (1983.).

Surađivao je s Centrom za povijesna istraživanja u Rovinju, Zajednicom Talijana Labin i časopisom *Istra*. U glasilu *Labinska komuna* objavio je brojne članke o labinskim društvima i udrugama, a s Turističkom zajednicom grada Labina sudjelovao je u projektu *Labin Art Republika*. Bavio se i prevođenjem s talijanskog jezika, pa je osim stručnih tekstova preveo i roman Diega Zandela *Una storia istriana* (Istarska priča).

Nagrađen je Srebrenom plaketom Labinske republike.

sl. 17. Tullio Vorano u labinskoj kavani poslije snimanja intervjua
Fotodokumentacija: Muzejski dokumentacijski centar, snimila: Jozefina Dautbegović, 22. ožujka 2007.